

Калінчук Ф.М. Особливості формування тверезого способу життя у студентської молоді // Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до педагогічної дії : зб. матеріалів конференції. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. – С. 199-202.

УДК:378.937

Ф.М. КАЛІНЧУК,
аспірант
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТВЕРЕЗОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Аналізуються проблеми тверезого, здорового способу життя та результати проведеної роботи з викладання собріології – науки про тверезу людину та суспільство в цілому. Аналіз проблем виявляє необхідність проведення психолого-педагогічних досліджень у галузі здорового способу життя учнівської та студентської молоді та обґрунтування відповідних рекомендацій.

Анализируются проблемы трезвого, здорового образа жизни и результаты проведенной работы из преподавания собриологии – науки о трезвом человеке и обществе в целом. Анализ проблем обнаруживает необходимость проведения психолого-педагогических исследований в отрасли здорового образа жизни ученической и студенческой молодежи и обоснования соответствующих рекомендаций.

The problems of sober, healthy way of life and the results of the work done in teaching of sobriology – the science of a sober man and society on the whole are analyzed. The analysis of the problems reveals the necessity of conducting the psychological and pedagogical researches in the sphere of healthy way of life of students' and pupils' young people and grounding the corresponding recommendations.

Як засвідчує аналіз сучасної соціокультурної ситуації та наш досвід педагогічної діяльності, формування алкогольної залежності відбувається в суспільстві в конкретних соціальних групах, і тому алкоголізація особистості є специфічним проявом загального процесу соціалізації, а її розгляд має проводитись з точки зору врахування соціальних, психолого-педагогічних закономірностей. Філософський аналіз феномену здоров'я людини розглядається у працях Е. М. Кудрявцева, Ю. П. Лісіцина, Л. П. Сущенко; медико-біологічний рівень викладено в дослідженнях М. М. Амосова, В. І. Войтенко, З. М. Шкиряк-Нижник; соціально-педагогічний представлено у роботах В. П. Петленко, Д. А. Ізуткіна, Л. Г. Матроса та ін. Загальними теоретичними передумовами для розв'язання нами цієї проблеми стали дослідження соціально-психологічних чинників соціалізації особистості (Г. Лебон, Г. Тард, В. М. Бехтерев, Є.С. Кузьмін, В. М. Куліков, В. В. Новіков, В. Є. Семьонов, Г. Клоус та ін.). Залишаються недостатньо вивченими і не мають широкого застосування ідеї провідних учених (І. М. Сеченова, І. П. Павлова, Н. Є. Введенського, Ф. Г. Углова, Г. А. Шичка, О. М. Маюрова, В. М. Ловчева та ін.) про впровадження в суспільстві культури здорового способу життя [1–5].

При цьому алкогольна залежність формується зазвичай за допомогою спілкування, несе на собі відбиток міжособистісних, групових і міжгрупових взаємодій. У ній відображаються культурні стереотипи і феномени, але психолого-педагогічний та соціально-психологічний аспект формування алкогольної залежності ще не став предметом спеціальних наукових досліджень. Саме тому пошуки оптимального вирішення проблеми здорового способу життя в педагогіці продовжуються. Провідні науковці в галузі медицини, педагогіки, психології перебувають в постійному пошуку оптимального варіанту покращення духовного, морального, фізичного здоров'я в суспільстві. Потрібно зауважити що завжди існували та існують причини, які не дають правильно побудувати процес формування здорової особистості і суспільства.

Відтак, актуальним постає організація навчально-виховних заходів, які спрямовані на формування у студентів знань та навичок здорового способу життя.

Займаючись практичною діяльністю у сфері виховання, думаю варто розповісти про одне із своїх практичних занять і поділитися враженнями від роботи, яка охопила близько п'ятисот студентів одного із провідних університетів України. Суттєво, що люди, як правило, однаково сприймають теорію тверезості, духовності та моральних принципів. Як дорослі, так і молодь по-різному реагують на

отриману інформацію. Ми умовно поділили всіх своїх слухачів на чотири групи (не залежно від освіти, соціального статусу, вченої степені, займаної посади тощо), а саме за сприйняттям собріології, як науки про тверезе, духовно-моральне життя.

Під час проходження семінарських занять, людина має свідомо вибрати чи долучитися їй на практиці до тверезого способу життя. Це не так легко сприйняти, адже майже всі молоді та дорослі люди вже сформували певний життєвий світогляд, який витворив їхній спосіб життя. Він сформувався під впливом певних знань, які дали їй переконання у виборі способу життя. Це вже, як то кажуть „в крові” людини. Переважна більшість людей живуть майже однаково, перебуваючи в соціальній залежності від суспільного життя та одне одного і рідко хто вирізняється серед всіх чимось незвичним.

Практично все суспільство вражене алкогольною ідеологією, яку сповідують, за нашими висновками, 90-92% дорослих жінок та 93-95% чоловіків, майже аналогічна ситуація серед молоді. Трохи краща ситуація серед дітей, хоча навіть за таких обставин висновки ВООЗ не втішні, ми посідаємо перше місце в світі по дитячому алкоголізму. Алкогольна проблема в країні виглядає глобальною катастрофою, якої не було впродовж минулих тисячоліть. За останніх декілька десятиріч років, залежність від алкоголю та кількість випитого зросла в десятки разів. Запила вся країна, дорослі і діти, чоловіки і жінки. Якщо дітей та жінок ще стримувала горілка, то перед шаленою пропозицією шампанського, пива, 8% коли, вина діти та жінки просто не встояли і масово стали реалізовувати алкогольну програму через так зване «культурне пиття» і відсутність будь-якого захисту, як з боку Держави, так з боку алкоголізованого суспільства. Ті, хто досконало познайомився з програмою собріології, знають, про що йде мова. Трохи краща ситуація з курінням, як не як цю шкідливу звичку люди більше засуджують, та й державні мужі здавалося б більше приділяють уваги цій проблемі. Щодо розпусти, яка успішно розвивається паралельно з кількістю випитого алкоголю та скуреного тютюну, то це все, разом взяте, вже є питанням національної безпеки. При цьому розпуста просто топить суспільство, збираючи врожай у вигляді депресій, самогубств, безпліддя, як жіночого, так і чоловічого, різних статевих хвороб, народження неповноцінного потомства, сирітства, всіляких збочень, ревнощів, розлучень, божевілля, аморальності, бездуховності та інших негативних явищ, пов'язаних із цими та іншими шкідливими звичками.

Чому ж всі потуги освіти, медицини та всіх інших інстанцій, які так чи інакше приймають участь у вихованні дітей та молоді є майже марними. Все це розшифровується доволі зрозумілим текстом на уроках собріології, де одразу ж даються дієві рекомендації для виправлення становища не тільки окремої людини, а й суспільства в цілому. Програма собріології чітка та науково обґрунтована, над якою працювало декілька поколінь видатних вчених з світовими іменами: В.Бехтерев, І. Введенський, М. Павлов, І. Сеченов, Ф. Углов, Г. Шичко, О. Маюров, В. Жданов та багато інших.

Як же сприймається програма з "Культури Здоров'я" різними людьми починаючи з першого заняття. Для мене, як викладача, дуже важливо донести до аудиторії часто складну інформацію максимально просто і доступно. Близько 30-32% людей сприймають інформацію вже з першого заняття цілком нормально з розумінням. Це, як правило, люди, високого морального та духовного рівня розвитку, які ведуть, або хочуть вести максимально наближений до пропонованого спосіб життя. Інколи складається враження, що подана інформація навіть минає їх свідомість і одразу лягає їм на душу і серце. Зазвичай ці люди перебували в пошуку почутої інформації, для того щоб аргументувати свій вибір здорового способу життя, щоб захиститися від шкідливої алкогольної, тютюнової ідеології та ідеології розпусти, аморальності, інших негативних впливів.

Нажаль, багато з цих людей вже до чогось долучилися через власну запрограмованість, будучи мало обізнаними, куштували алкоголь, пробували палити. Вони, як правило жалкують про те, що не мали змоги раніше прослухати такі семінарські заняття. Але не втрачають надію позбутися негативу і активно працюють на заняттях. Часто люди цієї групи здатні прийняти тверезий, здоровий спосіб життя хоча б для того, щоб отримати можливість та моральне право бути особистим прикладом для інших.

З такими людьми легко працювати, серце радіє, що ще є такі люди, не дивлячись на потужне негативне зомбування з боку суспільства та ЗМІ. Вони починають глибоко усвідомлювати важливість ведення тверезого, здорового способу життя і свою значимість в суспільстві. Хоча, як вони самі зізнаються, на перше заняття йшли неохоче, ніби здогадуючись, що там їм будуть давати ті ж примітивні, засмічені знання, які давали в школі можливо наркологи, психологи чи професійно не підготовлені вчителі.

Саме тут ми маємо дякувати тим, від кого залежала обов'язкова присутність студентів на парах. Адже кому потрібні якісь там невідомі семінарські заняття з того, що здавалося б відоме всім з пелюшок.

Кожне заняття студенти першої групи сприймають з розумінням. Майже не задають запитань, хіба що індивідуально, на які обов'язково отримують відповідь. Уважніших слухачів, ніж ці люди годі й шукати, вони зігрівають та надихають викладача, особливо на перших заняттях, які є доволі важкими в психологічному плані, адже проблеми про які говорить викладач, дуже специфічні і на перший погляд виглядають надто суперечливими.

В кінці курсу багато хто саме з цих людей свідомо вибирає тверезе життя, хоча, нажаль, не всі. Але то право вибору людини.

Друга група слухачів, теж близько 40-42%, сприймає почуту інформацію не відразу. Часто намагається ставити запитання у досить доброзичливій формі і що цікаво відмітити, хочуть почути на нього логічну, правдиву відповідь. Рідко, але обережно заперечують, відчуваючи, що заперечення не зовсім правдиве, або не має під собою наукового підґрунтя чи звичайної логіки. Отримана інформація має бути ними дещо опрацьована, перш чим визнати її за істину. Такі люди часто єднаються з першими, вони досить близькі по духу та типу мислення, але обережніші у висновках, особливо, якщо це стосується важливого вибору. Уважно слухають інформацію, з цікавістю ходять на заняття. Це доволі легка група людей, але вони вже не дають розслабитися. Вимагають більше та краще аргументувати подану інформацію. І хоча їх влаштовує більше логіка, ніж наукові дані, вони все ж таки цікавляться можливістю отримати додаткову інформацію з літератури, відео тощо.

В кінці занять близько половини таких слухачів здатні обрати тверезий спосіб життя, решта жаліється на недостатню кількість занять щоб стати свідомими тверезниками. І справді, якби було більше занять, то з цієї другої групи було б більше бажаючих докорінно змінити свої переконання щодо тверезого способу життя.

Третя група людей складає 10-13% в групі. Ці слухачі, з перших почутих фраз, сприймають інформацію про тверезе, морально-духовне життя через призму шаленої критики. Більшість з них замикаються в собі, про свої вподобання розповідають не охоче. Вони піддають сумніву майже все, що не співпадає з їх переконаннями. Як правило у цих людей замість запитань виникають суцільні заперечення, а коли вони задають запитання то зазвичай бояться отримати логічну, правдиву відповідь. Дуже підозрілі до самого викладача, як носія тверезого світогляду. На мою думку у цих людей слабко розвинуте логічне мислення і саме це не дає їм можливості отриману інформацію зіставити зі своїми знаннями і вибрати більш логічне та правильне. Крім того спрацьовують власні амбіції, адже серед цих людей, як не дивно, багато формальних і не формальних лідерів. Часто вони бояться, що люди першої і другої групи, яким вони почасти нав'язують власні думки та власний спосіб життя, усвідомивши почуте оберуть тверезе життя, залишивши їх у меншості.

Не дивлячись ні на що, дуже вдячний цим людям, вони вдосконалюють викладача. Але це і наш головний біль, щоб ці люди відвідували заняття не залишившись на самоті із своїми амбіціями та примітивними знаннями, про тверезий, здоровий спосіб життя. Саме тут важливим є обов'язковість відвідування занять, якраз для того, щоб і амбіційні люди могли продовжувати пізнання альтернативної до їх переконань інформації. Практика показує, що з кожним заняттям, враження у них змінюються на більш позитивні, або й зовсім позитивні. Програма з соціології є цілісною, а педагогіка та психологія потребує саме логічної повноти і певної послідовності, щоб скласти підсумкове враження, а не нашпигувати людину хаотичною інформацією.

Найбільшою проблемою і навіть трагедією є відсутність когось із цих людей на занятті. Що ця людина, яка не допрацювала тієї логічної повноти, буде думати та говорити про існування тверезого світогляду, не важко здогадатися. Часто вони вдаються до спотворення почутої інформації, вперто трактуючи її на свій розсуд інколи намагаючись переконати в своїх думках інших, навіть тих, хто разом з ними проходить заняття.

Спостерігати за цим дуже боляче, але ми знаємо яким буде кінцевий результат для тих, хто відпрацює курс повністю. І якби не той щасливий, позитивний кінцевий результат, потрібно бути просто божевільним, щоб робити цю невдячну справу.

Такі люди не часто стають на шлях тверезого життя, для них це занадто короткий строк з п'яти занять, щоб змінити свій алкоголізований світогляд. Вони стають доволі обізнаними людьми і просто перестають бути проти тверезого життя. Але якщо так сталося, що вони все ж таки на перекір всякій статистиці обрали тверезе життя, то активності їхньої діяльності у пропаганді тверезості, духовності та моральності може позаздрити будь хто.

Четверта група найменша і складає всього 3-7%. Сказати, що ці люди категорично не сприймають тверезого життя та всього того, що з ним пов'язане, то не сказати нічого. Вся почута інформація сприймається абсолютно негативно. Велика образа здатна затьмарити розум цієї людини і тоді що не говори, все не так. Така людина сидить, «як на голках», їй хочеться постійно заперечувати і прямо зараз. Але вона все ж розуміє, що не все здатна грамотно, логічно заперечити, користуючись соціально-побутовими аргументами, та й одноклубники мовчать. Таких людей відчуваєш всім своїм еством. Саме вони в групі є найпроблемнішими і вся увага, енергія та знання направлені виключно на них.

Це люди, на яких найбільше чекаєш, найбільше за них молишся, щоб молитва дійшла до них, минаючи гордішливий, затьмарений сліпим внутрішнім протестом розум. У цих людей поміркованість захована за власними амбіціями. Їм страшно навіть подумати, що хтось може почути викладача і, не дай Бог, змінити себе, коли їм того не хочеться, адже, змінившись, люди стануть кращими, що ж тоді робити

їм, із своїми амбіційними та п'яними переконаннями. На нашу думку, саме ці люди потребують найбільшої і невідкладної допомоги, але вони, на жаль, так не думають.

Серед них багато лідерів і не тільки неформальних. Дуже часто вони використовують свій авторитет створюючи спротив проведенню курсів, шукаючи підтримки у третьої групи, яка більш здатна їх підтримати, особливо після першого заняття, коли ще не все зрозуміло. Слухачі першої та другої груп рідко їх підтримують, особливо після декількох занять, коли вже багато чого стає відомим і слухачі починають відрізняти одне від одного.

Рідко хто із четвертої групи приходить на наступні заняття, якщо то можливо пропустити. Намагаються, після заняття, підбурити інших студентів не ходити, бо краще, коли нас багато, або бодай ще хтось проти. Ці люди дуже активні і ще більше активізуються, шукаючи захисту своїм амбіціям, серед однодумців (благо таких шукати не потрібно, це переважна більшість людей не обізнаних на собріології).

Почасти такі слухачі курсу здатні спотворити (що часто і роблять) почуту на заняттях інформацію до невпізнання, на свою, звичайно, користь. Працюють підпільно, позаочі, боячись осуду, відчуваючи свою неправоту і не здатність захистити свої переконання, хоча мають на це не тільки право, але й можливість.

Але амбіції над усе, коли їхнє самолюбство травмоване інформацією, що не співпадає з їхніми переконаннями. Рідко хто з них проходить курси до кінця, знову ж таки, якщо це не обов'язково. Прийшовши на чергове заняття, мовчки радію, якщо вже знаю і бачу цих людей. Коли такі люди проходить повний курс, для мене (вибачте мене, студенти перших трьох груп) найбільше свято. А якщо, ще щось з кимось із цих людей трапиться і вона почне жити тверезо, то це взагалі диво!

Аналізуючи та підводячи підсумки проведеної роботи, слід зауважити наступне:

1. З самого початку, коли оголошується тема семінарського заняття переважна більшість студентів чи дорослих людей не сподіваючись почути, щось нове та прогресивне, з неохотою йдуть на заняття, і це одна із перешкод донести до них інформацію з собріології;

2. Курс з собріології має бути обов'язковим, як частини валеології чи ОБЖ, адже ці предмети мають один із розділів, який безпосередньо стосується шкідливих звичок та морального виховання, а уроки християнської етики покликані прививати потяг до духовних цінностей;

3. Дуже важливим питанням є підготовка викладачів собріології. Саме вони професійно володіючи мистецтвом тверезого життя, використовуючи власний досвід та особистий приклад, здатні долати соціально-побутові міфи про негативні звички і на достатньому рівні максимально переконливо доносити науково-обґрунтовану інформацію до слухачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Введенский И. Н. Опыт принудительной трезвости / И. Н. Введенский. – Москва. Издание Московского Столичного Попечительства о Народной Трезвости, 1915. – 32 с.
2. Дроздов И. В. Геннадий Шичко и его метод / И. В. Дроздов. – Л., 1991. – 60 с.
3. Углов Ф.Г. Самоубийцы / Ф. Г. Углов. – СПб.: Возрождение России. 1995. – 120 с.
4. Сборник статей священника Г. Петрова "Пьянство долой". – Киев, 1991. – 86 с.
5. Собриология / Под ред. проф. А.Н. Маюрова. – Н. Новгород: Гладкова О.В., 2009. – 440 с.